

Ordförande i Uppsala Fruntimmersförening från 1845 och framåt Förteckning och korta personbeskrivningar

*Karin Alexanderson och Annika Sjöqvist Platzner (2020-01-29)
Redigerat av Astrid Reinhammar*

Fruntimmersföreningar uppstod i en tid i Sverige när industrialismen innebar en inflyttning av befolkningen till städerna och fattigdomen bredde ut sig. Barn levde under bedrövliga omständigheter med dåliga bostäder, föräldrars alkoholmissbruk och smittsamma sjukdomar. I Uppsala uppmärksammades ovärdiga förhållanden vid stadens fattighus ungefär samtidigt som Fredrika Bremer på 1840-talet uppmanade de många gånger sysslolösa högreståndskvinnorna att engagera sig. Denna sammanställning över ordförande i Uppsala Fruntimmersförening från starten 1845 fram till dags dato (2019), med uppgifter om deras namn och titlar, vilka de var eller är gifta med, vilka de var/är döttrar till, vilken utbildning och vilka yrken de har och har haft, visade sig illustrera ett stycke kvinnohistoria. Vi har försökt komplettera med porträtt och, i den mån det gått, även med fler uppgifter som säger något om var och en.

Fram träder tydliga kopplingar till mäns ämbetsmannaroller inom stat, kyrka och akademi men även till aristokratin. Vi ser hustrur till landshövdingar, till biskopar och präster, lektorer, professorer och adelsmän. Längre fram i tiden har kvinnorna egna utbildningar, utövar egna yrken och skulle kunna stå för sig själva. Att vi, de två senaste ordförandena, valt att beskriva vilka vi är gifta med beror på just detta, att vi i ett jämförande perspektiv vill visa kvinnohistoria. Att gifta kvinnor behåller sina flicknamn och antar ett dubbelnamn är en modern företeelse och inte alls ovanligt idag.

Fruntimmersföreningens historia består inte bara av ordförandena. Kassörer och sekreterare har också haft betydande roller, liksom övriga ledamöter i styrelsen, eller som det hette från början, direktionen. I Fruntimmersföreningens tidiga år innehades kassör- och sekreteraruppdragen av män. Att förteckna och beskriva även dessa fruntimmer återstår.

Källor: Sjöqvist, Kerstin (odaterad): *Fruntimmersföreningen i Uppsala Uppkomst och verksamhet i 150 år 1845–1995*

http://vonkraemer.se/onewebmedia/Skrifter/Fruntimmersföreningen%20150%20år_skannad.pdf hämtad 2019-08-19

Fruntimmersföreningen i Uppsala (2017). Broschyr. <http://vonkraemer.se/onewebmedia/Skrifter/Fruntimmersför%20folder%20slutlig%20mars%202018.pdf> hämtad 2019-08-19

Ordförande 1845–1863

Charlotta von Kraemer, född Söderberg (1802–1869)

Gift med landshövding Robert von Kraemer och dotter till grosshandlare Anders Petter Söderberg och Johanna Fredrika Liedbeck. Robert von Kraemer blev utnämnd till landshövding i Uppsala 1830. Dessförinnan bodde familjen i Stockholm. Charlotta von Kraemer var en av initiativtagarna till Fruntimmersföreningen och dess första ordförande. Hon var konstnärligt och kulturellt intresserad, spelade och sjöng och var värdinna för många samkväm på Uppsala slott med kulturpersonligheter som Erik Gustaf Geijer, Per Daniel Amadeus Atterbom, Jacob Axel Josephson, Thekla Knös, Malla Silfverstolpe, Gunnar Wennerberg och prinsarna Carl, Gustaf och Oscar. Drottning Josefina, gift med Oscar I, skrev sångtexter och dikter och blev också Fruntimmersföreningens beskyddarinna.

Författaren och kvinnorrättskämpen Fredrika Bremer skriver i ett brev till väninnan Charlotta 1846: ”Den ursprungligt, naturligt goda är en gestalt lika tjugande och kanske lika sällsynt som det äkta snillet. . . Jag tror jag måste till Uppsala för att se på fru Kraemer och hugsvala min själ vid henne”.

Källor: <http://vonkraemer.se/personer/charlotta%20von%20kraemer.html> hämtad 2019-06-01

Krämer, R. V. (1866). *Mina lefnadsminnen: tecknade år 1866*. Stockholm

Lindberg, Folke & Lindgren, Gustaf (1935). *Nedre Manilla och dess ägare: historiska anteckningar*. Stockholm

Ordförande 1863–1864

Rosalie Olivecrona, född Roos (1823–1898)

Rosalie Olivecrona var författare, redaktör, lärare, feminist och gift med justitierådet Knut Olivecrona. Dotter till fältkamrerare Olof Gustaf Roos och Ulrika Euphrosyne von Keppel. Hon samverkade med Fredrika Bremer och Sofie Adlersparre som var ledande i kampen för kvinnors rättigheter. Rosalie Olivecrona och Sofie Adlersparre grundade Tidskrift för hemmet 1859 som tog upp frågor om kvinnors ojämlika ställning i samhället. De båda var också med när Svenska Röda Korset bildades 1865.

Källor: https://sv.wikipedia.org/wiki/Rosalie_Olivecrona hämtad 2019-06-01

Fruntimmersföreningens i Uppsala arkiv, Landsarkivet i Uppsala

Ordförande 1864–1885

Agnes Hamilton, född Geijer (1824–1885)

Gift med landshövding Adolf Hamilton och dotter till Erik Gustaf Geijer och Anna Lisa Liljebjörn. Agnes Hamilton deltog i litterära salonger runt Malla Silfverstolpe i Uppsala och var en duktig sångerska med litterära talanger.

Källor: Geijer, A.L. & Geijer-Hamilton, A. (1947). *Två släktled berättar: erinringar omkring Erik Gustaf Geijer*. Stockholm <https://kulturpersoner.uppsalakyrkogardar.se/agnes-hamilton-f-geijer/> hämtad 2018-12-09
Fruentimmersföreningens i Uppsala arkiv, Landsarkivet i Uppsala

Ordförande 1886–1898

Augusta Torén, född von Friesendorff (1823–1909)

Foto saknas

Charlotta Sofia Augusta Torén var gift med domprosten i Uppsala Carl Axel Torén. Hon var dotter till militären och kammarherren Fredrik August von Friesendorff och Ulrika Amalia Hoppenstedt.

Källa: https://sv.wikipedia.org/wiki/Carl_Axel_Torén hämtad 2019-06-01

Ordförande 1899–1905

Mimmi Littorin, född Fahlcrantz (1839–1913)

Foto saknas

Ulrica Vilhelmina (kallad Mimmi) Littorin var gift med grosshandlare Bernhard Littorin. Hon var dotter till lektor Eric Fahlcrantz och hustru Vilhelmina Eleonora Dahlberg. I en minnestext vid hennes död står i Upsala Nya Tidning 19 juli 1913 att hon "afled i Länna utan föregående sjukdom", vidare att hon utöver barn, barnbarn och syskon sörjes av "trotjänarinna och en stor vänkrets".

Källor: Fyriskällan, centrum för lokalhistoria Uppsala stadsbibliotek (inget foto fanns)
Fruentimmersföreningens i Uppsala arkiv, Landsarkivet i Uppsala
Västerås Domkyrkoförsamling (U) C:11 (1832-1843) Bild 153 (AID: v74782.b153, NAD: SE/ULA/11727)
Sveriges dödbok 7: 1860-2017. (2018). Sveriges släktforskarförbund (CD)

Ordförande 1905–1906

Anna Mörner, född Rundgren (1860–1919)

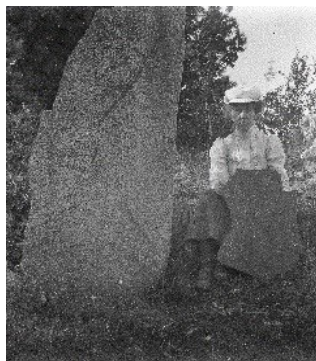

Grevinnan Anna Mörner var gift 1) med greve A. S. Th. Mörner af Morlanda 2) med kyrkoherde Carl Wilhelm Bromander. Hon var dotter till biskopen i Karlstad, C. Herman. Rundgren, och Christiana Charlotta Elisabeth Maule. I tidskriften Idun 18 januari 1902, sid.1, kan man läsa: "Varmt intresserad för samhällets olyckliga, har hon länge varit medlem af Adolf Fredriks skyddsförening och andra välgörenhetsinrättningar och har nu, som nämndt, blifvit invald att såsom medlem af styrelsen öfver barnhemmet n:r 1 biträda vid fattigvårdsarbetet i hufvudstaden".

Källor: Tidskriften Idun http://www.ub.gu.se/fasta/labn/erez/kvinnohistoriska/tidskrifter/idun/1902/pdf/1902_3.pdf hämtad 2019-08-16
<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=17008> hämtad 2019-11-05
<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=7028> hämtad 2019-11-05

Ordförande 1906–1914

Ingrid Juel, född Widegren (1872–1948)

Gift med Hans Oscar Juel, professor i botanik och praktisk ekonomi i Uppsala. Ingrid Juel var född i Norrköping och dotter till kontraktsprosten Tor David Gunnar Widegren och Sara Katarina Swartling.

Källor: <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=12226> hämtad 2019-08-11
Uppsala universitetsbibliotek, digital fotosamling (1904)

Ordförande 1914–1922

Ebba Gahn, född Hernmarck (1862–1940)

Foto saknas

Gift med löjtnant Erik Gahn, direktör för Gahns kemisktekniska fabrik i Uppsala. Maken var även tecknare och verksam vid Konstakademien. Ebba Gahn var dotter till justitierådet Carl Gustav Hernmarck och hans första hustru, född Barchly de Tolly.

Källa: https://sv.wikipedia.org/wiki/Erik_Gahn hämtad 2018-11-04
Kugelberg [Elektronisk resurs]. - 2006. - ISBN: 91-87676-44-3

Ordförande 1922–1926

Maria Holm, född Lagerlöf (1874–1974)

Gift med domkyrkokomministern i Uppsala Olof Holm som dog 1931. Paret fick inga egna barn men adopterade en dotter. Dottern fick fem barn och genom kontakt med två av dessa samt en sysling till dem, Gunilla Edlund i Leksand, fick vi veta följande: Ingen av släktingarna kan bekräfta att det är Maria Holm som varit ordförande i Fruntimmersföreningen, men de är ganska övertygade om att det kan ha varit så eftersom Olof och Maria Holm brydde sig mycket om fattiga och utsatta. Maria Holm var diakon vid Samariterhemmet innan hon gifte sig. Senare tog hon även hand om Gunilla Edlunds mamma, systerdottern som blev föräldralös vid 13 års ålder, liksom hon tog hand om sin egen mamma när denna blev äldre. Maria Holm var kusin till Selma Lagerlöf.

Källor: Uppsala domkyrkoförsamling (C) Allaa:21 (1904-1923) Bild 3650 / sid 2957 (AID: v187073.b3650.s2957, NAD: SE/ULA/11632)
Muntligt Gunilla Edlund, Lars Gunnar Ahlin och Berit Öberg

Ordförande 1926–1948

Karin Centerwall, född Kastman (1875–1951)

Foto saknas

Gift med föreståndaren vid Diakonianstalten Samariterhemmet i Uppsala Otto Centerwall. Karin Centerwall var dotter till prosten i Kuddby, Östergötlands län, Knut Kastman och Anna Sjögren.

Källor: https://sv.wikipedia.org/wiki/Otto_Centerwall

Otto Centerwall, <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/14768>, Svenskt biografiskt lexikon [Elektronisk resurs] SBL. – 2012–, hämtad 2018-11-04
<https://www.rotter.se/faktabanken/portrattfynd/senasteport/smaland/smaland/kalmar/johndryselius/26893> hämtad 2019-08-11

Ordförande 1948–1952

Eva Netzelius (1909–2006)

Dotter till kamrer Filip Netzelius och Eva Olsson. Eva Netzelius var förskollärare, rektor för Förskoleseminariet i Uppsala 1958, styrelseledamot i Föreningen för utvecklingsstörda barn, ledamot av kyrkofullmäktige och föreningen Zonta. Färgfoto och sportfiske var hennes fritidsintressen. I en av Uppsala universitets byggnader, Blåsenhus, som för övrigt har adress von Kraemers allé (efter landshövdingen Robert von Kraemer och dottern Lotten von Kraemer), är en av hörsalarna uppkallad efter Eva Netzelius.

Källor: <http://runeberg.org/vemarvem/svea64/0605.html> hämtad 2019-08-11

Sveriges dödbok 7: 1860-2017. (2018). Sveriges släktforskarförbund (CD)

<https://portrattarkiv.se/search> hämtad 2019-08-15

<https://www.unt.se/nyheter/upsala/nya-gatunamn-men-gamla-anor-312725.aspx> hämtad 2019-08-18

Ordförande 1952–1975

Bothild Fredberger, född Viken (1904–1982)

Gift med domprosten i Uppsala Ragnar Fredberger. Bothild Fredberger var född i Oslo, dotter till major Peter Theodor Viken och Sigrid Lauritzdatter Viken.

Källor: <https://www.geni.com/people/Bothild-Fredberger/6000000010191756379> hämtad 2018-11-04
Sveriges dödbok 7: 1860-2017. (2018). Sveriges släktforskarförbund (CD)
<http://runeberg.org/vemarvem/svea64/0277.html> hämtad 2018-11-04

Ordförande 1976–1981

Carin Lögdberg, född Hultgren (1912–2001)

Gift med Gustav Adolf Lögdberg, docent och lektor vid Lundsbergs privatskola, änka 1944. Dotter till läroverksadjunkt Axel Hultgren och Maria Andersson. Carin Lögdberg var korrespondent samt i omgångar verksam inom Svenska kyrkans missionsstyrelse, som sjukhusvärdinna vid Akademiska sjukhuset och värdinna i Ärkebiskopsgården vid sin bror ärkebiskop Gunnar Hultgrens sida (1958–1967).

Källor: Muntligt Annika Sjöqvist Platzer och Maj Reinhammar
Sveriges befolkning 1950 (Arkiv Digital) AID: r1.p3242757 hämtad 2018-11-04
https://sv.wikipedia.org/wiki/Gunnar_Hultgren hämtad 2019-08-11
<https://porträttarkiv.se/search> hämtad 2019-08-15

Ordförande 1981–1996

Kerstin Sjöqvist, född Carlson (1919–2003)

Gift med kanslichef Åke Sjöqvist. Dotter till grosshandlare Rudolf Carlson och Malla Uebel. Studentexamen i Jönköping 1938. Fil. kand. vid Uppsala universitet. Amanuens på Armémuseum och Skansen samt intendent vid Nordiska Museet i Stockholm. Forskade och skrev relaterat till museiverksamheten och om kyrkliga syföreningar. Det senare resulterade i böckerna "Ingen förspild kvinnokraft" samt "Deras händers verk". Kerstin Sjöqvist författade även en historik om Uppsala Fruntimmersförening. Hon var ordförande för Smålands Gille i Uppsala under beteckningen ålderman.

Källor: Muntligt Annika Sjöqvist Platzer
Sveriges befolkning 1950 (Arkiv Digital) AID: r1.p3366125
Sveriges dödbok 7: 1860-2017. (2018). Sveriges släktforskarförbund (CD)
Sveriges statskalender 1984

Ordförande 1996–2007

Maj (Maria) Reinhammar, född Söderlind (född 1935)

Gift med Vidar Reinhammar, docent och dialektforskare, dotter till rådmannen och borgmästaren Eric Söderlind och Sylvia Fridholm. Tog 1954 studentexamen på helklassisk linje i Härnösand. Maj Reinhammar disputerade 1973 för doktorsgrad vid Uppsala universitet och blev samma år docent i nordiska språk. Verksam som universitetslärare samt från 1985 vid Dialekt- och folkminnesarkivet, där hon blev chef 1989. Var 2010–2015 sekreterare i Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur. Arbetar fortsättningsvis som redaktör för Akademiens skriftserier. Maj Reinhammar är hedersledamot av Norrlands nation i Uppsala och nationens kafé, *Majs café*, är namngivet efter henne.

Källor: Muntligt Maj Reinhammar
Foto Astrid Reinhammar

Ordförande 2007–2016

Annika Sjöqvist Platzer (född 1948)

Gift med Thomas Platzer, direktör. Dotter till Åke Sjöqvist och tidigare ordföranden Kerstin Sjöqvist. Studentexamen Lyceum för flickor Stockholm 1968, fil.kand. Uppsala universitet 1971. Verkat som journalist, redaktör och pressekreterare med arbete i och för Svenska kyrkan både som anställd och ideell.

Källa och foto: Annika Sjöqvist Platzer

Ordförande 2016–

Karin Tellander Alexanderson (född 1952)

Gift med Per-Olof Tellander, bibliotekarie och verksamhetschef Landstinget Dalarna. Dotter till jägmästare Gunnar Alexanderson och Inger Laestadius. Studentexamen 1971 i Hedemora, socionomexamen 1975 och fil.dr. i socialt arbete i Örebro 2006. Verksam inom socialtjänst och skola, Dalarnas forskningsråd och Uppsala universitet. Karin Alexandersons farmor Anna Björnström var barnbarnsbarn till Charlotta von Kraemer, föreningens första ordförande.

Källa och foto: Karin Alexanderson